

Math jezyk.

YU ISSN 0027-8084

UDK 808.61/62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

PG

1201

. N24

НАШ ЈЕЗИК

XXVII/3—4

UNIV. OF MICH.

MI 19

Current Serials

БЕОГРАД

1987.

НАШ ЈЕЗИК

Књига XXVII (нова серија)

Св. 3—4 (1987)

САДРЖАЈ

Прилози допуњавању и осавременивању наше правописне норме (ГРУПА АУТОРА)	137
Уз претходни прилог (МИТАР ПЕШИКАН и АСИМ ПЕЦО) . . .	159
Стандардни српскохрватски језик у оквиру савремених двојезичних речника (са српскохрватским као првим језиком) (ЕГОН ФЕ- КЕТЕ)	161
Усмјеравање језичког описа — од прамаике до језичке компетен- ције (наставак) (ТАТЈАНА БАТИСТИЋ)	171
Уз теорију о врстама речи (РАДОЈЕ СИМИЋ)	224
Оквири употребе наставака -а и -и у генитиву множине именичке друге деклинације (ВЛАДИМИР ГУДКОВ)	242
Писање имена из холандског језика (ЈЕЛИЦА НОВАКОВИЋ-ЛОПУ- ШИНА)	279
Како да изговарамо Вуково презиме (МИЛИЈА СТАНИЋ)	285
Ужичка лексика у Вуковом Рјечнику (МИРОСЛАВ НИКОЛИЋ) .	288

КАКО ДА ИЗГОВАРАМО ВУКОВО ПРЕЗИМЕ

Може бити да би било згодно да се у овој Вуковој години договоримо око тога како да изговарамо Вуково презиме: *Караџић*, *Карџић* или *Караџић*.

Вук је у свој чувени речник пометао, поред општих речи, и много разноврсних назива (планина, река итд.), затим имена и презимена, и све је акценговао, тј. показао како треба изговорити ову или ону језичку јединицу. Међутим, своје презиме, чувено и славно и по самом Вуку, и по прослављеном црногорском јунаку Шују Караџићу, и по другим Караџићима — Вук није метнуо у свој речник, те тако не знамо како је он изговарао своје презиме, нити како се оно онда другде изговарало.

Речи са оним кара (тур. кага, црн) изговарају се у нас, у књ. јез., углавном на два начина — наглашава се или први или други слог јединице „кара“ (у неким случајевима, особито у сложеницама, постоје, разуме се, и други изговори):

Карабодџанскā, *карабоја*, *Караћорђе*, (*Караћорђе*), *Караћорђевица* (*Караћорђевица*), *Караћорђевић* (*Караћорђевић*), *Караџић*, *Карајован*, *карџлак*, *карџлук*, *карџанџа*, *каравлах*, *Каравлашкā* (Рјечник ЈАЗУ);

карабоја, *караула* (Речник Ристић-Канпрте);

карабатак, *Карабодџанска*, *карабоја*, *Карабурма*, *Карадаг* (за Црну Гору), *Караџа* (презиме), *Караџић*, *Кара-Ђорђе*, *кара-сѣвдāх*, *караула*, *Каравлашка* и *Каравлашка* (Шкаљић, Турцизми);

Карабодџанскā, *Каравлах*, *Караћорђе*, *Караћорђе* и *Караћорђе*, *Караџић* и *Караџић*, *Вук Стефановић Караџић*, *Караџићев* и *Караџићев* (Правопис МС-МХ);

карабатак, *карабатак* и *карабатак*, *Карабодџанскā*, *карабоја* и *карабоја*, *Карабурма*, *Карадаг* и *Карадаг*, *Караћорђе*, *Караћорђе* и *Караћорђе*, *Караћорђевић*, *Караџа* и *Караџа*, *Караџић* и *Караџић* (Речник САНУ).

Као што се види, заступљена су ова три горе поменута принципа. Исто тако се види да се сви аутори не слажу у обе-

лежавању акцената, да дају по један, два или више акцената за исту ствар и да су новосадски Правопис и речник САНУ најиздашнији (што ће рећи „најдемократскији“) у овоме последњем.

Дато је и оно што нас у овом тренутку највише интересује — изговор презимена *Караџић*:

Кѣраџић (р. ЈАЗУ);

Кѣраџић Вѣк Стефѣновић, Кѣраџић Мѣмо, Кѣраџић Мѣна, Кѣраџић Шѣјо, Кѣраџићи („братство у Дробњаџима“) — Речник језика Петра II Петровића Његоша, Београд, 1983, II, стр. 578;

Кѣраџић и *Карѣџић* (р. САНУ);

Кѣраџић и *Карѣџић*; *Вѣк Стефѣнових Кѣраџић*, ген. *Вѣка Стефѣновића Кѣраџића* (новосадски Правопис);

Да друге изворе не наводимо.

Као што се види, дато је *Кѣраџић* и *Карѣџић*.

То значи да свако може у књижевном изговору изговарати *Кѣраџић* и *Карѣџић*, како коме овај или онај изговор лежи у језичком осећању, тј. како га је од мајке научио или доцније приучио.

Са свим тим се потпуно слажем, с тим што бих ипак учинио ситно територијално разграничење, тј. изговор *Карѣџић* обичнији је по југозападним крајевима, а нагласак *Кѣраџић* другде.

Ако је све то тако, а јесте, онда је, мислим, било неоправдано ограничење које су аутори новосадског Правописа учинили са презименом Вука Караџића. Наиме, они су, као што је већ речено, написали „*Кѣраџић* и *Карѣџић* (презиме)“, али су ставили *Вѣк Кѣраџић*, а нема изговора *Вѣк Карѣџић*. Да су заиста мислили да Вуково презиме треба изговорити само *Кѣраџић*, види се, чини ми се, и по томе што су изговору *Вѣк Стефѣновић Кѣраџић* додали и „ген. *Вѣка Стефѣновића Кѣраџића*“, а нема изговора *Вѣк Стефѣновић Карѣџић* и *Вѣка Стефѣновића Карѣџића*.

А та препорука неће бити добра, прво због тога што многи људи у нас изговарају *Вѣк Карѣџић*, а не *Вѣк Кѣраџић*, а друго — зато што Караџићи у Дробњаку, одакле су се Вукови доселили у Србију, не кажу *Кѣраџић*, већ *Карѣџић*, уколико ново време није онамо нанело и изговор *Кѣраџић*.

Мислим да ни аутори „Речника Његошева језика“ нису у праву кад су остали само при изговору *Кѣраџић Вѣк Стефѣновић*. Да тако мисле, види се и по изговорима: *Кѣраџић Мѣмо, Кѣраџић Мѣна* (у р. САНУ је *Мѣна*, а и ја сам чуо само овај изговор), *Кѣраџић Шѣјо*, а нема изговора *Карѣџић Мѣмо* итд., иако су ти изговори (*Карѣџић Мѣмо, Карѣџић Шѣјо* итд.) го-

тово искључиви у оним крајевима, где су та имена аутохтона; поготово мислим да није добро што су ови аутори презиме *Караџићи* („братство у Дробњацима“) акценovali: *Кѣраџићи*, кад ти братственици онде зову себе, као што смо већ рекли, *Караџићи*, а тако их зову и њихови оуседи и други онуда.

Да закључимо. Мислим, а то и предлажем, да, поред изговора *Вѣк Кѣраџић*, преба да буде књижеван и изговор *Вѣк Караџић*.

Може бити да се овим дублетизмом расплињава, разводњава дисциплина књижевне норме. Али може бити и да није тако. Више истоврсних облика представља богатство језика и ефикасност у изражавању. Али основни разлог овом богатству јесте сам језик. Ако је у њему *Кѣраџић* и *Караџић*, а обоје је добро, онда се језик не сме закидати — он сам увек нађе свој пут.*

Милија Станић

* *Прим. ур.* Како и колега Станић каже, „језик сам увек нађе свој пут“, а биће да га је у наглашавању Вуковог презимена већ нашао. Иако је занимљиво да сазнамо како се Вуково презиме наглашава тамо где је настало, акценат *Кѣраџић* (за Вука) толико је општеприхваћен да га, ипак, не би требало мењати нити му придодавати другу могућност.